مسائل الإمام

أحمد بن حنبل

بە کوردی

گێڕانەوەی : باوکی قاسم البغوي

ناسراوە بە : إبن بنت منيع رحمه الله

(٢١٤هـ - ٣١٧هـ)

وەرگێڕانی : طارق حسن الكردي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي استوى على عرشه بائن من خلقه بحده

و صلى الله وسلم على نبينا محمد وعلى آله وأصحابه أجمعين

أما بعد:

گومانی تێدا نیە کە شوێن کەوتنی کردار و گوفتاری زانایانی سەلەف کە دەسگرتون بە قورئان و سونەت و شوێن کەوتەی ڕاستە قینەی هاوەڵانی رسول اللّٰه ن , وە چاولێکردنیان سەرفرازی و سەلامەتی لە دینیدا بە دوای خۆیدا دێنێت .

یەکێك لەو گەورە زانا یانەش ئیمام و پێشەوای ئەهلی سونە و حدیث ئیمامی أحمدە , کە خاوەنی کۆمەڵێك ڕای جیاوازە لە مسائلە فیقهی و فە رعیەکاندا[1] , بۆیە پێمان خۆشبوو کۆمەڵێك فەتوا و وتەی ئەم ئیمامە بەڕێزە بۆ ئێوەی ئازیز بخەینە ڕو, لەو بابەتانەی فەتوای تێدا داوە لە ڕوانگەی قورئان و سونەتەوە , وە

---

[1] نەك لە نێوان زانایان و هاوەڵان تەنانەت لەنێوان مسوڵمانانیش ڕای جیاواز نیە لە بابەتە بنچینەیەکاندا کە بریتیە لە بابەتی عەقیدەیی.

یەكێك لەو زانا بەڕێزانەی كە كۆمەڵێك لە بابەتەكانی ئیمامی كۆكردوەتەوە بریتیە لە ئیمامی بغوی (ابن بنت منیع)

بۆیە وەرمان گێڕایە سەر زوبانی كوردی

تاوەك و شەیدایان و فێرخوازانی زانستی شەرعی لێی بەهرەمەند ببن.

داواكارین لە اللە بیكاتە مایەی خێر و نیەتمان بۆ زاتی خۆی پاك بكاتەوە

پێناسەی نوسەر

ناو و نەسەبی:

عبداللّٰه ی کوڕی محمدی کوڕی عبدالعزیزی کوڕی مرزوبانی کوڕی سابوری کوڕی شاهنشاهه, کونیەکەی باوکی قاسمه, بغوی یه, له بغداد له دایك بوه[٢].

له دایك بوونی:

أبوبكری کوڕی شاذان دەڵێت: گوێم لێبوو له بغوی (نوسەر) دەیوت: له ساڵی ٢١٣ له دایك بووم.

ابن شاهین دەڵێت: گوێم لێبوو دەیوت: ٢١٤ لەدایك بووم.

خطیب البغدادي دەڵێت: ئەوەی ابن شاهین جێگیرتره.

---

[٢] الكامل لابن عدي (١٥٧٨/٤) , تاريخ بغداد (١١١/١٠) , سير أعلام النبلاء (٤٤٠/٤), شذرات الذهب لإبن عماد الحنبلي (٢٧٥/٢).

دەست كردنی بە داواكردن و گەڕان بۆ زانستی شەرعی:

ابن شاهين دەڵێت گوێم لێبوو دەیوت: یەكەم جار حەدیسم نوسی ساڵی ٢٢٥ بوو, لە اسحاقی كوڕی اسماعیلی طالقاني.

لای باپیری خوێندویەتی بە منداڵی .

مامۆستاكانی:

ئیمامی أحمد , علی كوڕی مدینی , علی كوڕی جعد , أبی نصر التمار , هدبة بن خالد , بشر بن الوليد الكندي , أبي ربيع الزهراني , ابن عمر القواريري , ابن عبد الله الزبيري , وە زۆرێكی دیكە.

قوتابیەكانی:

يحي بن صاعد , ابن قانع , أبو علي نيسابوري , أبو حاتم ابن حبان , أبو بكر الإسماعيلي , ابن عدي , أبوبكر الشافعي , دعلج السجزي , طبراني , أبو أحمد الحاكم , الدار قطني , ابن شاذان , ابن شاهين , زۆرێكی دیكە.

پیاهەڵدانی ئەهلی علم بۆ ئیمام:

أردبیلی دەڵێت : پرسیار کرا لە ابن أبی حاتم دەربارەی ئیمامی أبی القاسم البغوی , ئایا دەچێتە صحیح وە ؟ فەرمووی: بەڵێ (واتە حەدیسی لێوەر دەگیرێت و بە جێی سیقە دادەنرێت لە حەدیسدا)

الدار قطني دەڵێت : أبو قاسمی کوڕی منیع کەم قسەی لە حەدیس کردوە , کاتێکیش قسەی تێدا کردبێت وەك داکوتینی بزمار وابوە بە ساجێکدا (واتە جێگای متمانە بوە لە حەدیسدا).

أبو عبد الرحمن سولەمی دەڵێت: پرسیارم کرد لە الدار قطني دەربارەی بغوی , وتی: کێوێکە لە متماتەدا , پیشەوایەکە لە پێشەواکان , وتەی ئەو لە حدیسدا باشترە لە وتەی ابن صاعد.

خطیب البغدادي دەڵێت : متمانە پێکراوە و تێگەشتنێکی باشی هەیە وزانا و بەئاگایە.

وەفاتی:

إسماعيل بن علي الخطبی دەڵێت : أبو قاسمی بغوی وراق وەفاتی كرد لە شەوی جەژن لە ساڵی ٣١٧ی هجری ، ڕۆژی جەژن بەخاك سپێردرا ، تەمەنی ١٠٣ ساڵ و یەك مانگبوو.رحمه اللّٰه تعالی

كتابەكە

باوكی حسين عبد الحق كوڕی عبد الخالق كوڕی أحمد كوڕی يوسف هەواڵی پێدا ین , باوكی حسين مبارك كوڕی عبد الجبار صيرفي هەواڵی پيدا ین بە ئيجازەوە , باوكی محمد حسن كوڕی محمد كوڕی حسينی خلال هەواڵی پێدا ین , باوكی عومەر محمدی كوڕی عباسی كوڕی محمدی كوڕی زكريايی كوڕی حيويە ی خزاز هەواڵی پێدا ین , وتی: باوكی قاسم عبد اللّٰه ی كوڕی محمدی كوڕی عبد العزيزی

بغوی هەواڵی پێدا ین

فەرمووی:

١ _ باوكی عبد اللّٰه م بینی ئیمامی أحمدی كوڕی حنبل رحمه اللّٰه كاتێك دەستی بەنوێژ دەكرد دەستی بەرز دەكردەوە تاوەك و نێزیك گوێچ كە كانی دەبوەوە , وەكاتێك دەچوە ركوع و سەری بەرزەوە دەكرد لە ركوع , وای دەكرد[٣]

٢ _ بیستم لە ئیمامی أحمد دەی وت : وەلیدی كوڕی هشام زۆر متمانە پێكراوە[٤]

[٣] أخرجه أحمد(٤/٣١٦_٣١٧) و مسلم(٢/١٣) و أبو داود(٧٢٣_٧٢٥) و ابن خزيمة (٩٠٥_٩٠٦)
[٤] وەلیدی كوڕی أبی هشام , مەدەنی, برای هشامی أبی مقدام

٣_بۆیان گێڕامەوە ئیمامی أحمد و باپیرم, وتیان: بۆی گێڕاینەوە ئیسماعیلی کوڕی ئیبراهیم لە وەلیدی کوڕی أبی هشام لە أبو بکری کوڕی محمدی کوڕی عەمری کوڕی حزم, لە عەمرەوە, لە عائیشەوە , فەرمووی: پێغەمبەری خوا صلى الله عليه وسلم قورئانی دەخوێند بە پێوە لەنوێژدا, کە دەیویست بچێتە رکوع دەوەستا هێندەی خوێندنی چل ئایەت لە قورئان[٥]

٤_گوێم لێبوو لە ئیمامی أحمد دەیوت: أبو مهاجر الرقی کە ناوی سالمە, جێی متمانەیە لە حدیث, وە پیاوێکی چاکە کارە[٦]

٥ _ ئیمامی أحمد بۆی گێڕاینەوە, علی کوڕی ثابت بۆی گێڕاینەوە, وتی: باوکی موهاجری رقی بۆی گێڕامەوە, لە مەیمونی کوڕی میهران کەوتی: موهاجرین ئەگەر بیان بینیایە پیاوێك بەسواری

---

[٥] إسناده حسن, رواه مسلم (١/٥٠٥) , والنسائي (٢٢٠/٣), وابن ماجه (١٢٢٦)

[٦] سالمی کوڕی عبداللّٰه ی الجزری, باوکی مهاجر, لە هۆزی بنی کلابە, متمانە پێکراوە

دەڕوات وە پیاوانیش بەپێ لەگەڵی بڕۆن دەیان وت: اللە بی کوژێت ئەوستەم کارە[7]

٦ _ پیاوێك پرسیاری کرد لە ئیمامی أحمد ، وەمن گوێم لێبوو وتی: چەنێك نوێژ بکەم ڕۆژی جومعە؟ فەرموی:

هەرچەند دەتەوێت

، گەرویستت شەش رکات بکە, وە ئەگەرویستت چوار رکات بکە[8]

---

[7] جێگیر بوە میمونی کوڕی مهران گوێبیست بوە لە هەندێك لە هاوەڵانی مهاجرلەوانە: ابن عمر و ابن عباس ,
أخرجه ابن سعد في الطبقات ٥٥٦/١٠, أبو نعيم في حلية الأولياء ٨٦/٤, ابن عساكر في تاريخ دمشق ١٤٢/٩.

[8] ئیمامی أحمد ریوایەتی کردوە (٤٩/٢ و٤٤٣ , ٤٤٩) , وە ئیمامی مسلم (٦٠٠/٢), وە أبو داود (١١٣١), وە نسائی (١١٣/٣), وە ترمذي (٥٢٣) , وە ابن ماجە (١١٣٢) , وە دارمی(٣٧٠/١) وە جگە لەوانیش.
بیهقی لە الکبری (٢٣٩/٣) لە ڕێگای سهیلی کوڕی أبی صالحە وە , لە باوکیەوە , لە أبی هرەیرە وە وتی:
پێغەمبەری خوا فەرمووی: گەر یەکێك لە ئێوە نوێژس جومعەی کرد , لەدواییدا چوار ڕکات بکات.
وە لای مسلم هاتوە بەم جۆرە: گەر یەکێك لە ئێوە نوێژی جومعەی کرد , بەدوایدا چوار ڕکات بکات.
ئیمامی مسلم هێناویەتی (٦٠١/٢) لە زوهریەوە , لە سالمی کوڕی عبداللە لە باوکیەوە , لە پێغەمبەرەوە صلي الله عليه وسلم کە لە دوای جومعە دوو ڕکاتی کردوە.
نووی لەشەرحی مسلم دەڵێت: لەم حەدیسانەدا گرنگی و سونەت بونی نوێژی دوای جومعەمان بۆ دەرەکەوێت , وە کەمترینیان دوو ڕکاتە وە تەواو ترینیان چوارە (١٦٩/٦) .

٧ _ پرسیار کرا لە ئیمامی أحمد من گوێم لێبوو, چەند نوێژ بکەم لەدوای جومعە؟ چوار یان شەش , ئایا لە هەموو دوو ڕکاتێکدا سەلام بدەمەوە؟ ئیمامی أحمد فەرموی: من سەلام دانەوەم لاپەسەندە , ئەگەر سەلامیش نە دەیتەوە زیانی نیە

٨ _ پرسیار کرا لە ئیمامی أحمد و من گوێبیست بوم , ئایا بەڕۆژوبم لە سەفەر؟ فەرمووی: نەخێر[٩]

٩ _ گوێم لێبوو لە ئیمامی أحمد دەیفەرموو: ئاژەڵی سائمە ئەو ئاژەڵانەن خۆراکیان پێنادرێت و خۆیان لە بەروبومی زەوی دەخۆن , پێشیان بدرێت زۆر بەکەمی , وە ئاژەڵی سائبە ئەوانەن

وە لە مسائل هاتوە بە ریوایەتی اسحاقی کوڕی هانیء النیسابوری,
لە ئیمامی أحمدەوە (٨٩/١) گوێم لێبوو فەرمووی: ئەوەی من هەڵیە بژێرم بۆ ڕۆژی جومعە, دوو ڕکات لە پێشەوە, وە شەش ڕکات لە دوایەوە, لە نێوان هەموو دوو ڕکاتێکیش سەلام دەداتەوە

[٩] لەبەر ئەو حەدیسەی کە هاتوە لە جابری کوڕی عبداللّٰه بە مرفوعی: ڕۆژوی سەفەر لە چاکەوە نیە(أخرجە أحمد ٢٩٩/٣) و الدارمي ١٧١٦ .

وازیان لێ هێندراوە و بۆهیچ بەکارناهێنرێن و سودیان لێ وەرناگیرێ

ئاژەڵی سائمە زەکاتی لێدەدرێت.

١٠ _ پیاوێك وتی بە ئیمامی أحمد وە من گوێم لێبوو : پێم گەشتوە کە نصاری قورئان دەنوسنەوە , ئایا ئەوە دەکرێت؟

فەرمووی: بەڵێ , نصاری قورئان دەنوسن لەبەر ئەوەی کەم بوون ئەوانەی دەیان نوسی (خوێندەوار کەم بوە)

پیاوەکە پێی وت: ئەمە سەرسامت دەکات؟ ئیمام فەرمووی : نەخێر

١١ _ گوێم لێ بو ئیمامی أحمد دەیفەرموو: سوجدە لە واجبدا سونەتە , واتە : لە نوێژی فەرزدا [10]

[10] مەبەستی ئیمام سوجدەی تیلاوەیە لە نوێژدا.

١٢ _ پرسیار كرا لە ئیمامی أحمد منیش گوێبیست بوم : دەربارەی پیاوێك نەزری كردوە مانگێك بە ڕۆژوبێت, ئایا بە جیاواز بەڕۆژوبێت؟ (پچڕپچڕ و بەسەریەكەوە نە) فەرموی : نەخێر ئەگەر بیوتایە: سێ ڕۆژ, ئەوكات گەرویستی بوو بە پچڕپچڕ دەیگرێت.

١٣ _ پیاوێك پرسیاری كرد لە ئیمامی أحمد _ منیش گوێم لێبوو_ وتی: من لە شوێنێكم ڕقم لێیەتی, دایكیشم لە گەڵە لەو شوێنە, دەمەوێت لەوێ بڕۆم و بیگۆڕم , بەڵام دایكم هاوڕانیە و نایەت لە گەڵم , ئیمامی ئەحمەد پێی فەرموو: بۆچی ڕقت لێەتی؟ وتی: چونكە ولاتێكی ستەم كارە, ئیمام فەرموی: ئەگەرولاتی ستەمە دایكت جێبێڵەو دەرچۆ لەو شارە, مادام دایكت نایە لەگەڵت

١٤ _ پیاوێك پرسیاری كرد لە ئیمامی أحمد , وتی: من كەسێكی نزیكم هەیە و هەتیوە من بەرپرسم لە سامانەكەی كەلای منە, كەسێكی تاوان كارو لەسنور دەرچوە , داوایماڵەكەی دەكات پێی

بدەم؟ ئیمام فەرمووی: نەخێر , پیاوەکە وتی چەند جارێك منی بردوە بۆلای والی , وە ئەو لەقسەکردنا زیرەکتر و ڕەوانبێژترە

ئیمام فەرمووی: چارت نەما و توانات نەبوو بەسەر فێلٚەکەی ئەوا پێی بدە وە ,

١٥ _ پیاوێك پرسیاری لە ئیمامی أحمد کرد _منیش _ گوێبیست بووم , وتی: من درهەمی ورد نەکراوەم پێیە , دەمەوێت بیگۆڕمەوە بە زیوو , ئایا بیگۆڕمەوە لە کاتێکدا هەمان جۆر نین؟

ئیمامی أحمد فەرمووی: نەخێر, کێش بە کێش وەر گرە

پیاوە کە وتی ئەی ئەگەر دینارم پێبێت بیگۆڕمەوە بە کۆمەلێٚ درهەم؟

ئیمام فەرمووی: سەیرکە بزانە نرخەکەی گەشتەوەتە چەندە پاشان وەری بگرە.

_ ١٦پرسيار كرا لە ئیمامی أحمد منيش گوێك لێبوو, دەربارەی پیاوێك هاوسەرگیری لەگەل ئافرەتێك دە كات, هەزار درهەمی پێدا , باوكی ئافرەتەكە هات وتی: من هیچم لانیە لەگەڵی ئامادەی كەم (مەبەست پێی ئەوشتانەبوە عادەتەن بۆ بوك ئامادە كراوە لە ڕازاوەیی و پێویستیەك كە لەلایەن ماڵی بوكەوە ئامادە كراوە)

ئەگەر دەتەوێت بەبێ ئەو ئامادەكاری و پێویستیە بیبەیت ئەوا بیبە

ئیمامی أحمد فەرمووی: ئەو ئافرەتەكەی دەوێت ئەو پێداویستیانەی ناوێت, بەبێ ئەوان بیبە

١٧_ ئیمامی أحمد فەرموی: ئەگەر پیاوێك وتی بە خێزانەكەی : حەقت بەدەستی خۆتە , ئافرەتەكە بڵێت: من حەرامم لەسەرت, ئەوا حەرامەبێت لەسەری.

١٨ _ گوێم لێبوو لە ئیمامی أحمد دەیوت: ئەگەر پیاو زەواج بکات لەگەڵ ئافرەتێك بەبێ وەلی ئافرەتەکە , وە ئافرەتە کە لە پیاوە منداڵی بوو , باشتروایە ئەو پیاو و ئافرەتە جیابکرێنەوە.

ئیمامی أحمد فەرموی : ابن المبارك یش وا دەڵێت

١٩ _ پرسیارکرا لە ئیمامی أحمد : پیاوێك لای پیاوێك شتێکی بە بارمتە داناوە لەبری قەرزێك , خاوەن بارمتەکە پێویستی بە پارەکەیەتی , پێی دەوترێت بارمتەکەت بفرۆشە و پارەی قەرزەکەت بدە

ئیمام فەرمووی: ئەگەر لای نەبوو پێی بدات وە بارمتەکەیی بۆ نەدەفرۆشرا

خاوەن قەرز دەتوانێت ڕەهنەکە(بارمتەکە) لای خۆی بهێڵێتەوە

وە ناتوانێت ڕەهنەکە (بارمتەکە) بفرۆشێت تەنها بە ئیزنی خاوەنەکەی نەبێت

٢٠ _ گوێم لە باوكی عبداللّٰە بوو (ئیمامی أحمد) ساڵی ٢٢٨ھ وەپرسیاری لێكرا دەربارەی كەسێك ئیحرامی بەستوە و نێچیرێكی كوشتوە؟ فەرمووی: كەفارەتەكەی لە قورئاندایە[١١]

٢١ _ بیستم لە ئیمامی أحمد دەی فەرموو: هەموو شتێك لە قورئادا (أو_أو) بۆ هەڵبژاردن و سەرپشك بونە.

٢٢ _ گوێم لێبوو لە ئیمامی أحمد دەی فەرموو: یحیی وتی: شعبە وتی: حكم لە مقسم[١٢] حەدیسی كەڵەشاخی نەبیستوە[١٣]

---

[١١] اللّٰە سبحانە وتعالی دەفەرموێت: أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَأَنتُمْ حُرُمٌ ۚ وَمَن قَتَلَهُ مِنكُم مُّتَعَمِّدًا فَجَزَاءٌ مِّثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعَمِ , واتە : ئەی ئەوانەی باوەڕتان بە ئیسلام هێناوە , هیچ گیاندارێك مەكوژن لە گیانداری وشكانی , كاتێك ئێوە لە حەرەمدان یان حج یان عەمرە دەكەن(تەنها چەند گیاندارێك نەبێت كە كوشتنیان جائیزە , وەك لە بخاری و مسلم هاتوە) ئەگەر كوشتان ئەوا دەبێت لە هەمان ئەوەی كوشتوتانە ئاژەڵێك سەربپڕن و گۆشتەكەی بدەن بە هەژاران , یان نرخەكەی , یان بەڕۆژوو بن گەر توانای كەفارەتە كەیتان نەبوو.

[١٢] حكم تەنها ٥ حەدیسی بیستوە لە مقسم, یحیی یكوڕی قطان ژماردویەتی: حەدیسی ویتر, حەدیسی قنوت, حەدیسی عزمة الطلاق, پاداشتی ئەوەی دەكوژرێت لە وشتر, حەدیسی پیاوێك دە چێتە لای خێزانی لە كاتێك لە حەیزدایە.

[١٣] العلل للإمام أحمد ریوایة عبداللە(٤٣٣٣) و مسند علي بن جعد(٤١٩)
بریتیە لە حەدیسی ابن عباس , كە پێغەمبەری خوا صلی اللە علیە وسلم كەڵەشاخی گرتوە و بەڕۆژوش بوە.
ئیمامی أحمد لە مسند هێناویەتی (٢١٨٦ , ٢٢٢٨ , ٢٥٣٦ , ٢٥٩٤) طیالسي لە مسند هێناویەتی(٢٦٩٨) وە نسائی لە كبری (تحفە: ٥/٢٢٤)

٢٣ _ پرسیارکرا لە ئیمامی أحمد و منیش گوێبیست بووم : دەربارەی پیاوێك هاوسەرگیری كردوە لەگەڵ ئافرەتێك لەسەر كۆیلەیەك , ئایا ئەو پیاوە بەندەكە ئازادە كات؟

ئیمام فەرمووی: نەخێر ئازادی ناكات , ئەو بەندە دەبێتە هی ئافرەتەكە(چونكە دەبێتە مارەیی ئافرەتەكە)

٢٤ _ پرسیاركرا لە ئیمامی أحمد منیش گوێم لێبوو : دەربارە ی پیاوێك كراوەتە وەلی بۆ خوشك و كچەكەی , پێی دەڵێت: ئەگەر كەسێكت دی پێی ڕازی بوویت بیاندە بە شوو

ئیمام فەرمووی : زەواجەكە دروستە

٢٥ _ گوێم لێبوو ئیمامی أحمد دەی فەرموو: وای دەبینم ئەگەر پیاو ویتری كرد سەلام بداتەوە لە دوو ڕكاتدا

٢٦ _ پرسیاركرا لە ئیمامی أحمد منیش گوێم لێبوو: پیاوێك درهەمێك دەدات بە پیاوێك تاشتێكی بەو درهەمە بۆ بكڕێت

بەلاٚم تێکەڵی دەکات لە گەڵ درهەمەکانی خۆی وە , ونی دەکات؟

ئیمام فه رمووی : هیچی لـەسەر نیه

ئیمامی أحمد فەرمووی: ئەگەر یەکیانی ون کرد و نەیزانی کامیانی ون کردوه هی خۆی یان پیاوەکە _ دەبێت قەرەبوی بکاتەوە

٢٨ _ پرسیار کرا لە ئیمامی أحمد منیش گوێم لێبوو : دەربارەی پیاوێك دەیەوێت قوربانیەك بکات بەلاٚم ونی دەکات و دانەیەکی دیکە دەکڕێت دوایی ونبەوەکەش دە دۆزێتەوە؟

فەرمووی :هەردووکیان سەرە بڕێت

٢٩ _ گوێم لێبوو ئیمامی أحمد دەی فەرموو: دەربارەی ئەم ئایەتە (والهدي معكوفا أن يبلغ محله) الفتح : ٢٥. واتە: موشریکین نەیان هێشت قوربانیەکان بگاتە جێی خۆی بۆ سەربڕین.

ئیمام فەرمووی: هەتا دەگاتە حەرەم (واتە ئەو شوێنە بریتیە لە حەرەم)

٣٠ _ پرسیار كرا لە ئیمامی أحمد منیش گوێم لێبوو: دەربارەی پیاوێك دەرچوە بۆ پێویستیەك , وە مەبەستی حەج كردن نیە , دەر چوە لە ذا الحليفة و پاشان دەیەوێت حەج بكات؟

ئیمامی أحمد فەرمووی: دە گەڕێتەوە بۆ ذا الحليفة و احرام دەبەستێت

٣١ _ ئیمامی أحمد فەرمووی : ئەگەر نەسرانیەك مسوڵمان ببێت لە مەكە پاشان بیەوێت حەج بكات , ئەوا: دە گەڕێتەوە بۆ ذا الحليفة و احرام دەبەستێت

٣٢ _ بۆی گێڕاینەوە أحمدی كوڕی حنبل , وتی: سفیان وتی: لە ابن جریجەوە لە عطاء وە : ئەگەر سەفەربكات بە سەفەرێك , نوێژی تێدا كورت كرێتەوە , عومرەكەی هەڵوەشێتەوە

ئیمامی أحمد فەرمووی: هەڵەوە شێتەوە[١٤]

[١٤] مەبەست لە عومرەیە لە مانگەكانی حەجدا.

٣٣ _ گوێم لێبوو ئیمامی أحمد دەی فەرموو: بۆی گێڕاینەوە یزید بە حەدیسێك وتی: شعبە لە (أشعث)ي كوڕی سلیمەوە بۆی گێڕاینەوە وتی: حدیثی یحیی ی كوڕی أبی سلیم _ أبی بلج_: گوێم لێبوو لێوەی , وە من گومانم هەیە لەوكاتەوەی بیستومە ؟ لە بغداد بیستم, واتە لە شعبەوە , وەمن لە دواوەی خەڵكەكە بووم , لەو پیاوە وە ری گرن بە عنعن (جۆرێكە لە گێڕانەوەی حەدیس)

٣٤ _ گوێم لە ئیمامی أحمد بوو دەی فەرموو: دراوردی كۆمەڵێك حەدیس دێنێت نازانم چین
وەك ئەوەی ئینكاری بكات[15]

٣٥ _ ئیمامی أحمدم بینی كاتێك لە نوێژ سەلامی دەدایەوە , ڕوخساری وەر دەگێڕا لە قیبلە و دادەنیشت و زیكری اللہ ی دەكرد

---

[15] هاتوە لە (العلل و معرفة الرجال) لە ئیمامی أحمد, بەریوایەی مروذي (بە ژمارە: ٢١٠):
پرسیارم كرد لە ئیمامی أحمد دەربارەی دراوردی , فەرمووی: نازانم چیت پێبڵێم دەربارەی , دەربارەی حەدیسەكانی , وەك ئەوەی ئینكاری هەندێكیان بكات.

٣٦ _ پرسیار کرا لە ئیمام أحمد _منیش گوێم لێبوو_ دەربارەی پیاوێك بیست دیناری داوەتە پیاوێك تا بەو پارە شتێکی بۆ بکڕێت , تێکەڵی دەکات لە گەڵ پارە کانی خۆی تا دەڕوات و شتی بۆ دەکڕێت , ئیمام وای دەبینی هیچ کێشەی نەبێت ئەم کارە

٣٧ _ باوکی عبداللّٰه م بینی (واتە ئیمامی أحمد) نوێژی بۆ دەکردین کاتێك قامەت دەکرا , بەلای ڕاست و چەپ لای دەکردەوە و دەی فەرموو: ڕێك بوەستن

٣٨_ گوێم لێبوو لە ئیمامی أحمدە وە دەیفەرموو: (جندب) واتە کوڕی سفیان هاوەڵایەتی کۆنی نیە[١٦]

[١٦] جندبی کوڕی عبداللّٰه ی کوڕی سفیان البجلی پاشان العلقی , باوکی عبداللّٰه .

٣٨ _ پرسیارکرا لە ئیمامی أحمد دەربارەی حەدیسی عەمری کوڕی حزم لە خێرکردن : ئایا ئەوحەدیسە ڕاستە؟ فەرمووی: وای بۆدەچم ڕاست بێت[١٧]

٣٩ _ پرسیارکرا لە ئیمامی أحمد و منیش گوێبیست بووم , دەر بارەی پیاوێك وەسێتی کردوە هێسرێك بکرِن بە هەزار دینار بۆ جیهاد , وە سەدیشی بۆ نەفەقە؟

ئیمامی أحمد فەرمووی: بۆی دەکرِدرێت وەك ئەوەی وەسێتی کردوە , زیاد ناکریٛ لەسەرو ئەمەوە هیچی تر.

وتی: ئەگەر بە کەمتر لە هەزار, بە پێنج سەد درهەم دەستی کەوت , یان زیاتر؟

---

[١٧] مەبەستی پێی ئەوحەدیسەیە کە حکمی کوڕی موسی لە یحیی یکوڕی حەمزەوە , لە سلیمانی کوڕی داودەوە , لە زوهریەوە , لە أبوبکری کوڕی محمدی کوڕی عەمری کوڕی حزم , لە باوکیەوە , لە باپیریەوە , کە رسول اللّٰه بۆ خەڵکی یەمەن کتابێکی نوسی تێیدا واجبات و سونەتەکان و ئەو پارەی لەبری تاوانێك دەدرێت ئایا کوشتن بێت یان جگە لەوانە , بە عەمری کوڕی حەزمدا ناردی , ئەویش بۆ خەڵکی یەمەنی خوێندەوە , نسائی (٨/٥٧) حاکم لە مستدرك (١/٣٩٥) بیهقی لە الکبری (٤/٣٥٢ و٨/٨٨و٨٩) . بەڵام حەدیسەکە زەعیفە

ئیمام فەرمووی: نەفەقەکەی پێ زیاد دەکرێت

٤٠ _ پرسیار کرا لە ئیمامی أحمد و منیش گوێم لێبوو: دەربارەی ئەو ئافرەتانەی خوێنیان هەیە بەهۆی مندالّ بونەوە ؟

چەنێك دانیشن ئەگەر خوێنیان بینی؟

فەرمووی چل ڕۆژ پاشان خۆی دەشوات [18]

٤١ _ بۆی گێڕامەوە باپیرم وتی: باوکی بەدر بۆی گێڕاینەوە , لە علی کوڕی عبد الاعلی , لەباوکی سەهلەوە , لە مسة الأزدية , لە أم سلمة ,هاوسەری پێغەمبەر فەرمووی: ئافرەتانێك كە مندالّیان بوە , چل ڕۆژ دادەنیشتن , وە ڕوخسارمان بە گولّی ورس ڕەنگ دەکرد

---

[18] أخرجە الدار قطني في السنن(٢٢٢/١), ابن رجب لە فتح دەفەرموێت ١٥١/٢: ڕای دروست ئەوەیە ئەگەر لە پێش ٤٠ ڕۆژ خوێنی نەما و پاك بوو یەوە دەبێت ڕۆژو بگرێت و نوێژیش بکات.

هەروەك لە سنن هاتوە لای الدار قطني ٢٢٣/١ لە ڕێگەی عبدالرحمنی کوڕی محمدی العرزمی , لەباوکیەوە , لە حكمی کوڕی عتيبەوە, لە مسە وە , لە أم سلمە وە کە پرسیاری کردوە لە پێغەمبەر ئایا: ئافرەت چەندێك دابنیشێت ئەگەر مندالّی بوو (واتە لە نوێژو ڕۆژو بوەستێت)

فەرمووی: ٤٠ ڕۆژ بە لاّم پیش ئەوە پاك بویەوە دەبێت نوێژو ڕۆژوی ئەنجامبدات.

که ڕەنگێکه له نێوان و سور و ڕەش(سورێکی تۆخ)

٤٢ _ پیاوێك وتی به ئیمامی أحمد, وەمنیش گوێم لێبوو: من دراوسێیەکم هەیە کاتێك داوای شتێکی لێدەکەم پێم دەدات, پاشان ئەویش دێت پارەم لێ قەرزەکات, ئایا من داوای لێبکەم وەك ئەوەی پێشتر داوای شتم لێکردوە؟

ئیمامی أحمد فەرمووی: هەموو قەرزێك سودی تێدا بەکاربێت حەرامە (ئەو قەرزەکەی بۆیە داوە تا بتوانێت پارەی لێ قەرز بکات ئەمەش حەرامە چونکه پێدانی قەرزلەبەر قازانج دروست نیە)

٤٣ _ پیاوێك پرسیاری کرد له ئیمامی أحمد منیش گوێم لێبوو, وتی: من چومە بازاڕ لەوێ جلێکم بینی خاوەنەکەی بانگی دەکرد دەیوت به بیست صحاح, منیش کڕیم و مقطعة م پێی دا

ئیمام فەرموی نەخێر, تەنها ئەوکاتەی کە دەبێت ڕازی بێت خاوەن جلەکە کەئەوەی پێبدەیت

٤٤ _ وە پرسیار کرا لە ئیمامی أحمد و منیش گوێم لێبوو: دەربارەی وتنی زیکر لەسەر شێوازی شیعرو بەکارهێنانی ئالەتی موسیقی لە گەڵیدا

ئیمامی أحمد فەرمووی: پێم خراپە[١٩]

٤٥ _ پرسیار کرا لە ئیمامی أحمد و منیش گوێم لێبوو : دەربارەی سڕینی شوێنەواری دەست نوێژ لەدوای دەست نوێژ؟

[١٩] ئیمامی ابن أبی حاتم لە مناقب الشافعی پەڕەی (٣٠٩_٣١٠) بە سەنەدێکی ڕاست هێناویەتی: ئیمامی شافعی دەفەرموێت : لە عراق شتێك ئەنجام دەدرا پێی دەوترا تغبیر(واتە هۆنینەوەی شیعر لە مەجلیسی زیکردا بە ئاوازو ئالەتی موسیقی , زەنادیقەکان دایان هێنابوو, خەڵکیان پێ مەژغوڵەکرد لە قورئان , بۆئەوەی لەبری قورئان خەریکی ئەوەبن.

ئیمامی أحمد بە باشی نەزانی[20]

٤٦ _ گوێم لێبوو لە ئیمامی أحمد ، دەی فەرموو: بیلال بانگی دەدا بۆ پێغەمبەر لەدوای ئەوەی گەشتە مەدینە

٤٧ _ پیاوێك پرسیاری لە ئیمامی أحمد كرد منیش گوێم لێبوو وتی: شتێكم بە كرێم گرت لە بغداد بۆ مكە ، كاتێك گەشتمە كوفە بۆم ڕون بویەوە , ئیمام فەرمووی: دەبێت حەقی خۆی پێبدەیت , یان بیدەیتە دەست غەیری خۆی

٤٨ _ پرسیار كرا لە ئیمامی أحمد منیش گویٚ بیست بووم , ئایا ئافرەت حەج دەكات لە كاتی عیدەدا ؟ فەرمووی: بەڵێ

٤٩ _ وترا بە ئیمامی أحمد: ئەگەر ئافرەتێك لەگەڵ پیاوەكەی بوو لەڕێدا پیاوەكەی مرد؟

---

[20] ڕوخسەت هەیە و دەتوانرێت بكرێت وەك ابن المنذر لە الأوسط هێناویەتی (٤١٥/١) بە سەنەدێكی حسن لە عبيد اللّٰه ی كوڕی أبو بكر: كە أنسی كوڕی مالكی دیوە ڕوخساری وشك كردوەتەوە , بە و پۆشاكەوە كە لەسەریدا بوە لەدوای دەست نوێژ.

ئیمام فەرمووی: هاوەڵایەتی خەڵکی دەکات گەر مەحرەمی نەبوو

٥٠ _ وترا بە ئیمامی أحمد: ئافرەت لەماڵ دەچێتە دەربەبێ مەحرەم لەگەڵ دراوسێکەی؟

ئیمامی أحمد فەرمووی: نەخێر

٥١ _ گوێم لە ئیمامی أحمد بوو دەی فەرموو: ابن أبی ذئب[٢١] سیقەیە , حەدیسی کەمە , وە کەسێکی چاکە کارە و قسەی حەق دەکات

٥٢ _ گوێم لە ئیمامی أحمد بوو دەی فەرموو: ابن أبي ذئب لە سعیدی کوڕی مسیب دەچێت[٢٢]

---

[٢١] محمدی کوڕی عبدالرحمن کوڕی موغەیرە کوڕی حارث کوڕی أبی ذئب, قورەیشي عامری , باوکی حارث مدنی ,١٥٨ه وەفاتی کردوە , (التقریب: ٢/١٨٤).

[٢٢] علل و معرفة الرجال بروایة عبدالله (٤٧٩,١١٢٢,١١٩٥)

٥٣ _ گوێم لە ئیمامی أحمد بوو دەی فەرموو: ئەگەر پیاوێك شتێكی كڕی لە پیاوێك , وە كڕیار دەی زانی ئەو كەسە ئەو شتەی دزیوە , ئەوا لەو كارە لەگەڵی بەژدارە

٥٤ _ گوێم لە ئیمامی أحمد بوو , دەی فەرموو: عبد اللّٰه ی كوڕی وەهب زانا و چاكە كارە , فەقیهە و زانستی زۆرە[٢٣]

٥٥ _ ئیمامی أحمد فەرمووی: هەواڵی پێدام كەسێك , كە ابن أبی حازمی دیوە بۆچونی مالكی بۆ عبداللّٰه ی كوڕی وهب خستوەتە ڕوو

٥٦ _ گوێم لە ئیمامی أحمد بوو دەی فەرموو: رشدین وای دەبینم جێی سیقەیە , یان حەدیسی چاكە[٢٤]

٥٧ _ گوێم لە ئیمامی أحمد بووو دەی فەرموو: ئەگەر لە ڕێگادا پۆشاكێكت دۆزیەوە ساڵێك بانگەوازی بۆبكە , دواتر بیفرۆشە , وە

---

[٢٣] عبداللّٰه ی كوڕی وهبی كوڕی مسلم, قورەیشی , متمانە پێكراو و خواناسە, ساڵی ١٩٧ھ وەفاتی كردوە, (التقریب ١/٤٦٠).

[٢٤] . معجم الصحابة للبغوي ٥٤٣/٣ (١٥٣٧), الكامل لابن ٢/(٦٦٩), تهذيب التهذيب ٢/(٢٧٨٠).

به پارەکەی خێری پێبکە , وە ئەگەر کۆمەڵێك درهەمت دۆزیەوە , ساڵێك بانگەوازی بۆبکە , دواتر بیکە بەخێر[٢٥]

٥٨ _ گوێم لە ئیمامی أحمد بوو دەی فەرموو: ئەگەر قامەت کرا بۆنوێژ ئەوا نوێژ ناکرێت جگە لە فەرز

٥٩ _ گوێم لە ئیمامی أحمد بوو دەی فەرموو: ئەگەر پیاوێك گوێی لە قامەتی نوێژ بوو , وە دوو ڕکاتی پێش نوێژی بەیانی نەکرد بوو, دەچێت نوێژە فەرزەکە دەکات

٦٠ _ گوێم لە ئیمامی أحمد بوو پرسیاری لێکرا دەربارەی وەرگرتنی پاداشت لە بەرامبەر کردنی کەڵەشاخ؟

فەرمووی: خراپترین کەسابەتە[٢٦]

[٢٥] الموطأ ٤٧١.

[٢٦] بخاري ٩٩/٣, مسلم ١٥/٥, الحميدي ٤٠٢, النسائي ٢٦٨/٧. (لە حەدیسی رافعی کوڕی خدیج)

بەڵام گەرکابرای کەڵەشاخ گرەوە داوای پاداشتێکی کرد لە بەرامبەر کارەکەیدا ئەوا پێی بدەن أخرجه بخاری ومسلم و أحمد.

٦١ _ پیاوێك پرسیاری لە ئیمامی أحمد كرد منیش گوێم لێبوو وتی:

چەن الله أكبر بكەم لەسەر جەنازە؟

فەرمووی: چوار , وە سەلامێكیش دەدەیتەوە

٦٢ _ باوكی قاسم وتیی: من ئیمامی أحمدم دی چوارجار اللّٰه و أكبری كرد لە سەرجەنازە , چاشان سەلامی دایەوە بەلای ڕاستدا , وە چوە گۆڕستان و نەعلەكانی بەدەستەوە گرتبوو, بەدەستی ڕاستی

٦٣ _ پیاوێك پرسیاری لە ئیمامی أحمد كرد , منیش گوێم لێبوو, دەربارەی پیاوێك هەندێك درهەمی وردە قەرزەكات لە پیاوێك , بەڵام پارەی تەواو وەرەگرێت (وردە نیە)

ئیمامی أحمد فەرمووی: ئەگەر مەرجی دانەنابێت خاوەن قەرز كێشە نیە , بەڵام گەر مەرجی كردبێت , دەبێت ئەوەی پێبداتەوە كە قەرزی كردوە.

٦٤ _ پرسیار کرا لە ئیمامی أحمد و منیش گوێم لێبوو, دەربارەی پیاوێك دەرچوە بۆ مزگەوت , دەبینێت نوێژەکەن , وە دەبینێت پیاوێك دەسنوێژە گرێت, ئایا سونەت بکات تا ئەو پیاوە دێت؟

ئیمام فەرمووی : گەرویستی با سونەت بکات تا ئەو دێت

٦٥ _ پرسیار کرا لە ئیمامی أحمد و منیش گوێبیست بووم , ئایا ئافرەت توشی حیض دەبێت لەکاتی دوو گیانیدا ؟

ئیمامی أحمد فەرمووی : جیاوازن تێیدا , تەنها ئەوەی نابێت واز لە نوێژ ناهێنێت (واتە جیاوازن ئایا ئافرەت لە کاتی دوو گیانیدا توشی حیض دەبێت یان نا, بەلاَم نابێت واز لە نوێژەکەی بهێنێت)

٦٦ _ پرسیار کرا لە ئیمامی أحمد و منیش گوێم لێبوو, دەربارەی پیاوێك ونبوە؟ ئیمام فەرمووی : ماڵەکەی دابەشە کرێت دوای چوار ساڵ

٦٧ _ گوێم لە ئیمامی أحمد بوو دەی فەرموو: حسن حەدیسی گێڕاوەتەوە لە علی کوڕی أبو طالب[٢٧] و معقلی کوڕی یسار[٢٨] و ثوبان[٢٩]

٦٨ _ باپیرم بۆی گێڕامەوە وتی: بۆی گێڕاینەوە هشیم, وتی: بۆی گێڕاینەوە یونس لە حسن ئەویش لە علی کوڕی أبو طالب کە وتی: گوێم لێبوو لە پێغەمبەرەوە, کە فەرمووی: قەڵەم بەرز کراوەتەوە لەسەر سێ نەفەر (واتە تاوانیان لەسەر نانوسرێت) بچوکێك تا

---

٢٧ حسن کوڕی أبی حسن, یساری بصري, ریوایەتەکانی لە ئیمامی علی وە مرسەلە.

٢٨ ابن أبی حاتم دەفەرموێت: گوێم لێبوو لە باوکمەوە وتی: حسن لە معقلی کوڕی یسارەوە گوێبیست نەبوە(المراسیل پەڕەی ٤٢).

وە پرسیار کرا لە أبو زرعەی رازی : حسن لە کامیان گێڕاویەتیەوە؟ معقلی کوڕی یسار یان معقلی کوڕی سنان؟ حسن لە معقلی کوڕی یسار گێراویەتیەوە, لە معقلی کوڕی سنان ئەگەری زۆر دورە .

ئیمامی بخاریش لە سەحیحەکەیدا لە (بابی نکاحدا , باب لانکاح الا بولی) لە ڕێگەی یونس, لە حەسەنەوە لە معقلی کوڕی یسار....... حدیث.

٢٩ حسن گوێبیست نەبوە لە ثوبان (التهذیب ٢٣١/٢) .

ژێری گەشە دەكات , نوستویەك تاوەك و هەڵدەستێت , شێتێك تاوەك و باشدەبێت و ژیرەبێت[٣٠]

٦٩ _ باپیرم بۆی گێڕا مەوە , وتی: هشیم بۆی گێڕاینەوە , وتی: خالد هەواڵی پێداین , لە باوكی ضحی وە ئەویش لە علی یەوە بە هەمان شێوەی پێشوو

٧٠ _ باپیرم بۆی گێڕا مەوە رحمه اللّٰه , وتی: بۆی گێڕاینەوە داودی كوڕی زەبورقان لە سعید ئەویش لە قتادەوە ئەویش لە حەسەنەوە ئەویش لە عەلیەوە: ئەویش لە پێغەمبەری خواوە هەمان حەدیسی پێشوو[٣١]

٧١ _ شیبان بۆی گێڕاینەوە , سلامی كوڕی مسكین بۆی گێڕاینەوە , أبو عتاب بۆی گێڕاینەوە لە حەسەنەوە , وتی: زیلد چوە لای معقلی كوڕی یسار, كە نەخۆش بوو, سەردانی دەكرد , وە سۆز و دڵ نەوای

---

[٣٠] سەنەدەكەی پچڕاوە , بەڵام بە حەسەنی و بە سەحیحی هاتوە وەك لای أبو داود و غەیری ئەویش(٤٣٩٩, ٤٤٠٠ , ٤٤٠٣).

[٣١] زەعیفە , داودی كوڕی زەبرقانی تێدایە كە متروك الحدیثه , قال أبو زرعة واهي الحدیث , قال ابن منیع لیس بشيء.

پێش کەش کرد, لەو کاتەدا معقلی کوڕی سیار وتی: گوێم لێبوو لە پێغەمبەری خواوە دەی فەرموو: هیچ والیەك نیە کارێك لە کارەکانی مسوڵمامانی لە ئەستۆبێت, هیچ ئامۆژگاریەکی بۆ جیٚ نەهێشتبن ئەوا اللّٰه لەسەر ڕوخساری دەی خاتە جەهەنەم ئەو ڕۆژەی اللّٰه کۆتا و سەرەتای دروست کراوەکان کۆدەکاتەوە[٣٢]

٧٢_ شیبان بۆی گێڕاینەوە , باوکی أشهب بۆی گێڕاینەوە, لە حەسەنەوە , کە معقل وتی: بە عبد اللّٰه ی کوڕی زیاد: گوێم لێبوو لە پێغەمبەری خواوە دەی فەرموو: هیچ بەندەیەك نیە اللّٰه کەسانێکی خستبێتە ژێر دەستی و بمرێت ڕۆژی مردنی, وە خیانەتی کردبێت لە ژێر دەستەکانی ئەوا اللّٰه بەهەشتی لەسەر حەرامەکات[٣٣]

---

[٣٢] سەنەدەکەی حسەنە, أبو عتاب سەهلی کوڕی حمادی دلالە, کەسێکی ڕاست گۆیە وەك لە (التقریب:١/٢٣٥_٢٣٦). هاتوە.

[٣٣] حەدیسێکی سەحیحە, بخاری ریوایەتی کردوە (٢٣٥/٤) وە مسلم(١٤٦٠/٣).

٧٣ _ گوێم لە ئیمامی أحمد بوو کە پرسیاری لێکرا دەربارەی حەدیسی عەمری کوڕی حزم لە خێر کردندا , ئایا صحیحە ؟

فەرمووی: وای دەبینم صحیح بێت

٧٤ _ لە حەدیسی خیرکردندا , بۆی گێڕامەوە حەکەمی کوڕی موسی , وەمن پرسیارم لێی کرد, بۆی گێڕاینەوە یەحیای کوڕی حەمزە لە سلیمانی کوڕی داودەوە وتی: زوهری بۆی گێڕامەوە, لە أبو بکری کوڕی محمدی کوڕی عەمری کوڕی ئەویش لە باوکیەوە, ئەویش لە باپیریەوە کە:

پێغەمبەری خوا نوسی بۆ خەڵکی یەمەن نوسراوێك دەربارەی واجیاتەکان ...... وە حەدیسەکەی باسکرد

٧٥- گوێم لە ئیمامی أحمد بوو : پرسیاری لێکرا دەربارەی گێڕانەوەی ڕەمەزان بە پچڕ پچڕ (واتە هەموو ئەوڕۆژانەی قەرزاربوە بەسەر یەکەوە نەی گێڕاوەتەوە)

فەرموی: واینابینم کێشەی هەبێت[٣٤]

٧٦_ أبوبكرى كوڕی أبی شیبه بۆی گێڕاینەوە , یحییی كوڕی سولەیم بۆی گێڕاینەوە , لە موسی ی كوڕی عوقبەوە , لە محمەدی كوڕی مونكەدیرەوە , وتی: پێم گەشتوە پێغەمبەری خوا پرسیاری لێكراوە دەربارەی گێڕانەوەی قەرزی ڕەمەزان بەشێوەی پچڕ؟

فەرمویەتی: ئایا گەر یەكێك لە ئێوە قەرزێكی لەسەر بێت نایداتەوە؟ گێڕانەوەی درهەمێك یان دوو درهەم , ئایا نابێت بیگێڕێتەوە؟ اللّٰه پێویست ترە تا مافی بۆ بگێڕێتەوە

٧٧ _أبوبكرى كوڕی أبوشیبە بۆی گێڕاینەوە , بۆی گێڕاینەوە حفص ي كوري غياث , لە ابن جورەیجەوە , لە عطاء وە , لە ابن عباس و لە أبی هريرة وە , كە فەتوایان داوە بۆ خەڵكانێك بە گێڕانەوەی ڕەمەزان بە لێك پچڕان و بەسەر یەكەوە نەبوو[٣٥]

---

[٣٤] مسائل إمام أحمد و اسحاق بن راهويه بریوایة اسحاق بن منصور ٧١٥.

[٣٥] سەنەدەكەی سەحیحە , ابن أبی شیبە لە مصنف هێناویەتی بە ژمارە(٢٩٢/٢) وە عبدالرزاقیش بەژمارە(٧٦٦٤).

٧٨ _ أبوبكری كوڕی أبو شیبە بۆی گێڕاینەوە , كوڕی ئیدریس بۆی گێڕاینەوە , لە شعبەوە , لە عبدالحمیدی كوڕی رافعی كوڕی خدیجەوە , لە داپیریەوە , كە رافعی كوڕی خدیج دەی وت:

عیدەكەت حساب بكە و بە ڕۆژو بە چۆنت ویست(واتە بەسەر یەكەوە بیان گێڕیتەوە یان بە جیا)

٧٩ _ أبوبكر بۆی گێڕاینەوە لە یەزیدی كوڕی حوبابەوە , لە معاویەی كوڕی سالحەوە , لە موسی ی كوڕی یەزیدی كوڕی موهب, لە باوكیەوە , لە مالكی كوڕی مخامیرەوە , لە موعازی كوڕی جەبەلەوە , فەرمویەتی: حسابی بكە و بەڕۆژوو بە چۆنت دەوێت , لە گێڕانەوەی ڕەمەزان

٨٠ _ أبوبكری كوڕی أبو شیبە بۆی گێڕاینەوە , بۆی گێڕاینەوە معتمر, لە باوكیەوە , وتی: بەكر هەواڵی پێدام , لە ئەنەسەوە ,

وتی: گەر ویستت ڕەمەزانی لەدەست چوو بگرەوە بەسەر یەکەوە , وە ئەگەر ویستت بەجیا بیگرەوە[٣٦]

٨١ _ باپیرم بۆی گێڕا مەوە , کوڕی عویەینە بۆی گێڕاینەوە , لە زوهریەوە , گێڕایەوە لەوەی بیستبوی لە أبو هرەیرەوە , دەی فەرموو: عیدەکەت حساب کە و , ڕۆژوەکەت بگرە چۆنت پێخۆشە

٨٢ _ باپیرم بۆی گێڕا مەوە , حمادی کوڕی خالد بۆی گێڕاینەوە , وە أبوبکری کوڕی أبی شیبە بۆی گێڕاینەوە , بۆی گێڕاینەوە زەیدی کوڕی حباب , وتیان: معاویەی کوڕی سالح بۆی گێڕاینەوە , لە ئەزهەری کوڕی سەعیدەوە , لە باوکی عامری هوزنی , لە باوکی عبیدەوە , وتی: گوێم لێبوو باوکی عامری هوزنی دەیوت دەربارەی گێڕانەوەی ڕەمەزان: جیای بکەنەوە , وە بەڕۆژوبە چۆنت ویست[٣٧]

٨٣ _ أبوبکری کوڕی أبی شەیبە بۆی گێڕا مەوە , کوڕی علیە بۆی گێڕا مەوە , لە معمرەوە , لە زوهریەوە , لە عبیداللّٰە وە , لە ابن

---

[٣٦] صحيح , رواه ابن أبي شيبة (٢/٢٩٢)
[٣٧] صحيح , رواه ابن أبي شيبة (٢/٢٩٤)

عباسەوە , دەربارەی گێڕانەوەی ڕەمەزان: بەڕۆژوبە چۆنت ویست[38]

٨٤ _ أبو بكر بۆی گێڕامەوە , وكیع بۆی گێڕامەوە , لەسفیان, لە حبیبی کوڕی أبی ثابت , لە عطاء , لە عبیدی کوڕی عومەیر, دەربارەی گێڕانەوەی ڕۆژوی ڕەمەزان وتی: کێ ویستی بە جیا بی گێڕێتەوە[39]

٨٥ _ باپیرم بۆی گێڕاینەوە , وە أبوبکری کوڕی أبی شەیبە , وتیان: ابن علیە بۆی گێڕاینەوە , أیوب بۆی گێڕاینەوە , لە باوکی قلابەوە , لە عبدالرحمن ی کوڕی محیریز, وتی: عدە بژمێرە و بەڕۆژوو بە چۆنت ویست[40]

٨٦ _ أبوبکری کوڕی أبو شەیبە بۆی گێڕامەوە , ابن ادریس بۆی گێڕامەوە , لە لیس ,و, عطاء , و طاوس , و مجاهد و سعیدي کورِي

---

[38] صحيح , رواه ابن أبي شيبة (٢/٢٩٣), و عبد الرزاق في المصنف (٧٦٦٥).
[39] صحيح , رواه عبد الرزاق (٧٦٦٦).
[40] اسناده صحيح , رواه ابن أبي شيبة(٢/٢٩٢).

جبير, وتيان : گەرويستت بە دواى يەك بيان گرە , گەرويستت بەجيا بيان گرە

٨٧ _ أبوبكرى كوڕى أبو شەيبە بۆى گێڕاينەوە , باوكى أحوص بۆى گێڕامەوە , لە باوكى اسحاق, لە مجاهد, وتى: گەرويستى بەسەر يەكەوە دەى گرێت , گەرويستى بەجيا دەى گرێت[٤١]

٨٨ _ باپيرم بۆى گێڕامەوە , حمادى كوڕى خالد بۆى گێڕامەوە , لە ليثە وە , لە معاويەوە , لە عبدالله وە , لە باوكيەوە , لە مالكى كوڕى مخامرەوە , لە معازى كوڕى جبلەوە , وتى: جياى كەرەوە و عيدەكەت بژمێرە

٨٩ _ أبوبكر بۆى گێڕامەوە , أبوداودي طياليسي بۆى گێڕاينەوە , لە زهير, لە أبى اسحاق, لە پياوێك لە هاوەڵانى أبى مەيسەرە , كە أبى مەيسەرە گێڕانەوەى ڕۆژوى ڕەمەزانى بە سەر يەكەوە نەدەگرت

[٤١] اسناد رجاله ثقات, رواه ابن أبي شيبة (٣/٢٩٣).

٩٠ _ أبوبكر بۆی گێڕاینەوە, عبدە بۆی گێڕاینەوە, لە مجاهد, لە شعبی کە فەرمووی: گەر گێڕانەوەکە قورس بوو لەسەری کە بەسەر یەکەوە بیگێڕێتەوە ئەوا بەجیا دەی گێڕێتەوە, لە ڕۆژانی تردا لەدوای نەخۆشیەکەی

٩١ _ أبوبکر بۆی گێرامەوە, عبدلاعلی بۆی گێڕامەوە, لە داود, لە عکرمەوە, فەرمویەتی: {فعده من أيام أخر} گەرویستی پێکەوە بێت, گەرویستی بە جیا دەی گرێت[٤٢]

٩٢ _ أبو بکر بۆی گێڕاینەوە, یزیدی کوڕی هارون بۆی گێڕاینەوە, لە جوبەیرەوە, لە ضحاکە وە وتي: گەرویستت بەسەر یەکەوە بیان گرە, گەرویستت بە جیا بیان گرە[٤٣]

---

[٤٢] إسنادة صحيح, رواه ابن أبي شيبة (٢٩٣/٢).
[٤٣] مصنف ل'بن أبي شيبة ٩٢١٤.

٩٣ _ أبوبكری كوڕی أبی شيبه بۆی گێڕاينەوە , بۆی گێڕاينەوە ابن نمير, لە اسماعيلی مەكی , لە ربيعەوە , لە عطاء وە لە يەسارەوە وتی: كێشەنيە گەر ڕۆژوی ڕەمەزان بەجيا بگيرێتەوە

٩٤ _ باپيرم و أبوبكری كوڕی أبو شيبه بۆيان گێڕامەوە وتيان: كسيری كوڕی هشام بۆی گێڕاينەوە , لە جەعفەری كوری بورقانەوە , لە مەيمونەوە فەرمووی: گێڕانەوەی ڕەمەزان لە ڕۆژانی تردا دەبێت دوای نەمانی عوزرەكە[٤٤]

٩٥ _ أبوبكری كوڕی أبو شيبه بۆی گێڕاينەوە , ابن أبي غنية بۆی گێڕاينەوە , لە باوكيەوە , لە حەكەمەوە , وای نەدەبينی بە گێڕانەوەی ڕەمەزانی بەسەر يەكەوە نەبوو كێشەی هەبێت[٤٥]

---

[٤٤] إسناده حسن , ابن أبي شيبة(٢٩٣/٢).
[٤٥] إسنادة صحيح , رواه ابن أبي شيبة في المصنف (٢٩٣/٢).

٩٦ _ باپیرم بۆی گێڕامەوە , أبو قطن بۆی گێڕاینەوە , شعبە بۆی گێڕاینەوە , لە حەکەمەوە , وتی: ابن جریر و مجاهد دەیان فەرموو:
کێشەی نیە گێڕانەوەی ڕەمەزان پچڕ پچڕ[٤٦]

٩٧ _ باپیرم بۆی گێڕاینەوە , ابن علیە بۆی گێڕاینەوە , داودی کوڕی أبی هند بۆی گێڕاینەوە , وتی: عکرمە لە گێڕانەوەی ڕەمەزاندا دەی گێڕایەوە چۆنی ویستایە[٤٧]

٩٨ – گوێم لێبوو لە **أحمدی کوڕی حنبل** دەی فەرموو: ١٠ وشتر لە بری ١٠ پەنجەی دەست وە ١٠ وشتر لە بری ١٠ پەنجەی قاچ (واتە بۆ هەر پەنجەیەك ١٠ وشتر)[٤٨] , بەڵام بۆ نینۆکەکان پینج یەکی پەنجە کانە , لوتیش ئەگەر برڕا , دەبێت خوێنی تەواوەتی یەك انسان بدات بە لوت بڕاوەکە (کە ١٠٠ وشترە)[٤٩].

---

[٤٦] إسناده صحيح.
[٤٧] إسناده صحيح.
[٤٨] مسائل للإمام أحمد بن حنبل و اسحاق بن راهوية ٢٣٨٨.
[٤٩] مسائل إمام أحمد بريواية ابنه عبدالله ١٥٢١.

٩٩ _ حكمی كوڕی موسی بۆی گێڕاینەوە , بۆی گێڕاینەوە یحیی ی كوڕی حەمزە , لە سلیمانی كوڕی داودەوە , وتی: بۆی گێڕامەوە زوهری, لە أبی بكری كوڕی محمدی كوڕی حزم, لە باوكیەوە, لە باپیریەوە : نوسی بۆ ئەهلی یەمەن كتابێك كە تێیدا هاتبوو: لە پەنجەیەك لە پەنجەی دەست یان قاچ ١٠ وشتر خوێن بایی هەیە

١٠٠ _ أبوقاسمی كوڕی منیع دەفەرموێت: مصعبي كوڕی عبداللّٰه ی الزبیری باسی كرد وتی: بۆی گێڕامەوە مالكی كوڕی أنس, لە عبد اللّٰه ی كوڕی أبی بكری كوڕی محمدی كوڕی عەمری كوڕی حزم, لە باوكیەوە: لەوكتابەی رسول اللّٰه نوسی بۆعەمری كوڕی حزم هاتبوو: لوت ئەگەر برِا ١٠٠ وشترە[٥٠] , ابن منیع دەڵێت : مصعب بۆی گێڕاینەوە تێنەگەشتم.

١٠١ _ باپیرم بۆی گێڕامەوە, هشیم بۆی گێڕامەوە, ابن أبی لیلی بۆی گێڕامەوە, لە عكرمەوە, كە رسول اللّٰه صلى الله عليه وسلم

[٥٠] الموطأ للإمام المالك بن أنس (٥٣٠_ ريواية يحيي / ٢٢٦ ريواية أبي مصعب الزهري) أول كتاب العقل

حوكمی كرد لە بڕینی لوت بە ١٠٠ وشتر, وە لە پەنجەكان دە دە(واتە هەر پەنجەیەك ١٠ وشتر, دە پەنجە ١٠٠ وشتر دەكات)[٥١]

١٠٢ _ باپیرم بۆی گێڕاینەوە , هشیم بۆی گێڕاینەوە , أشعث بۆی گێڕاینەوە , لە شەعبیەوە , لە مسروقەوە , وتی: عبداللّٰه وتی: بۆ لوت خوێن بایی هەیە (١٠٠ وشتر), بۆ ١٠ پەنجەكان , ١٠وشتر بۆ هەر پەنجەیەك[٥٢]

كۆتایی مسائل

[٥١] مصنف عبدالرزاق ١٧٤٥٨.
[٥٢] مصنف عبدالرزاق ٦٧٩٤ , مصنف ابن أبي شيبة ٢٧٣٦٦.